

ФРАНЦ КАФКА СЕЛСКИ ЛЕКАР

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Намирах се в голямо затруднение: трябваше спешно да замина; в едно село на десет мили отгук ме чакаше тежко болен; в обширното пространство между мене и него вилнееше силна снежна буря; файтон имах — лек, с големи колела, точно такъв, какъвто е нужен за нашите селски пътища; увит в кожуха, стиснал в ръка чантата с инструменти, вече стоях на двора готов за път; но коня го нямаше, коня. Собственият ми кон не издържа непосилното напрежение през тая мразовита зима и умря миналата нощ; сега прислужницата ми обикаляше селото, за да заеме кон; но това беше безнадеждна работа, знаех, и стоях там безцелно, снегът ме затрупваше все повече и повече, обземаше ме все по-голямо равнодушие. На портата се показва момата, сама, и размаха фенера; естествено, кой ще ти заеме сега коня си за такова пътуване? Още веднъж пребродих двора; не виждах никаква възможност; разсеян и измъчен, ритнах прогнилата врата на свинарника, който от години стоеше неизползван. Вратата се отвори и с хлопот се залюшка на пантите. Лъхна ме топлина и миризма като от коне. Вътре на едно въже се поклащаше мъждив оборски фенер. Някакъв мъж, сгушен в ниската кошара, показва лицето си — открито, със сини очи.

— Да впрягам ли? — попита той, като изпълзя на четири крака.

Не знаех как да му отговоря и само се наведох да видя какво друго има в свинарника. Прислужницата стоеше до мене.

— Човек не знае какви неща държи в собствения си дом — рече тя и двамата се засмяхме.

— Хайде, братко, хайде, сестро! — викна конярят.

И два коня, могъщи животни с едри хълбоци, прибрали нозе до корема, навели като камили красиво изваяните си глави, само със силните извивания на телата си се промъкнаха един след друг през отвора на вратата, при което го изпълниха докрай. Но във веднага се изправиха на високите си нозе; от туловищата им се вдигаше гъста пара.

— Помогни му — казах аз.

Послушната мома чевръсто притича и подаде на коняря сбруята.

Но едва дошла при него, конярят я хваща през кръста и притиска лицето си о нейното. Тя изпищява и побягва към мене; върху моминската буза са очертани червените следи на два реда зъби.

— Говедо! — изкрещявам яростно. — Камшик ли искаш?

Но веднага ми идва наум, че не познавам тоя човек, че не ми е известно откъде се е взел и че той доброволно ми се притичва на помощ, когато всички други ми я отказват. Сякаш отгатнал мислите ми, той не се разсърдва на заканата, а все тъй зает с конете, само веднъж се извъръща към мене.

— Качвайте се — казва той накрая.

И действително: всичко е готово. Откривам, че никога досега не съм пътувал с тъй хубав впряг и радостно се качвам.

— Само че ще карам аз, ти не познаваш пътя — казвам.

— Разбира се — вика той, — аз изобщо няма да дойда, оставам при Роза.

— Не! — пищи Роза и, вярно предугадила неизбежната си участ, се втурва в къщата.

Чувам как дрънва веригата на вратата, когато я слага; чувам как щраква ключалката; виждам как освен това, тичайки от пруста в стаите, тя угася всички лампи, та да не може той да я намери.

— Ще дойдеш с мен — казвам на коняря — или ще се откажа от пътуването, колкото и да е спешно. И през ум не ми минава да ти дам момчето в отплата за пътуването.

— Дий! — вика той и плясва с ръце.

Файтонът се понася като тресчица в поток; все пак чувам как вратата на дома ми се разчупва на късчета под напъна на коняря, после очите и ушите ми се изпълват със свистене, което равномерно прониква до всички сетива. Но и това трае само миг, защото от портата на моя двор сякаш се влиза направо в двора на болния, и ето че вече съм пристигнал; конете кротуват; снегът е спрял; наоколо лунна светлина; родителите на болния се втурват насреща ми; зад тях върви сестра му; свалят ме почти на ръце от файтона; нищо не разбирам от обърканите им думи; в стаята на болния въздухът просто не може да се диша; непочистваната печка пуши; ще разтворя прозорците; най-напред обаче искам да видя болния. Мършаво, без температура, нито студено, нито топло, с празен поглед, без риза, момчето се надига изпод пухената завивка, увесва ми се на врата и ми шепне на ухото:

— Докторе, остави ме да си умра!

Оглеждам се; никой не е чул; родителите стоят, мълчаливо свели глави, и чакат присъдата ми; сестрата е донесла стол за пътната ми чанта. Отварям чантата и ровя из инструментите; момчето постоянно

посяга от леглото към мен, за да ми напомни за молбата си; изваждам пинсета, проверявам я в светлината на свещта и пак я слагам в чантата. „Да — мисля си кощунски, — в такива случаи боговете помагат, пращат ти нужния кон, за бързина прибавят още един, а в излишък те даряват и с коняр...“ Едва сега си спомням за Роза; какво да сторя, как да я спася, как да я измъкна изпод тоя коняр, на десет мили далеч от нея, с фйтон, теглен от неуправляеми коне? Тези коне, които сега са разхлабили някак ремъците; не зная как разтварят отвън прозорците; всеки провира глава през един от прозорците и без да се смущават от писъците на семейството, разглеждат болния. „Веднага тръгвам обратно!“ — помислям си аз, сякаш конете ме подканят да потеглим, но позволявам на сестрата, която смята, че съм замаян от горещината, да ми свали кожуха. Пред мен поставят чаша ром, старецът ме потупва по рамото — скъпата жертва оправдава тази фамилиарност. Поклащам глава; сред тесния духовен мир на тоя старец би ми призляло; само по тази причина отказвам да пия. Майката стои до леглото и ми дава знак да ида там; послушвам я и докато един от конете шумно изцвилва, извил към тавана глава, аз долепям ухо до гърдите на момчето, което потръпва от допира на мократа ми брада. Потвърждава се онова, което вече зная: момчето е здраво, само малко малокръвно, загрижената майка прекалено го пои с кафе, иначе е здраво и би трябвало с ритник да го изкарам от леглото. Ала не аз ще оправя света, нека си лежи. Аз съм назначен от околийските власти и изпълнявам дълга си докрай, дори дотам, че става почти прекалено. Зле платен, аз все пак съм щедър и отзивчив към бедните. А трябва да се погрижа и за Роза, пък и момчето може би има право, аз също искам да умра. Какво правя тук в тази безкрайна зима? Конят ми е мъртъв, а никой в селото не ми заема своя. От свинарника трябва да вземам впряг; ако случайно не бяха коне, щяха да ме теглят свине. Така е. И аз кимвам с глава на семейството. Те не знаят нищо за неволите ми, пък и да знаеха, нямаше да повярват. Да пишеш рецепти е лесно, но иначе да се разбираш с хората е трудно. Е, значи посещението ми тук е вече към края си, отново ненужно ме разкарваха, свикнал съм, чрез моя нощен звънец ме изтезва цялата околия, но този път трябваше да изгубя и Роза, това прекрасно момиче, което от години живееше в дома ми, а пък аз почти не го забелязвах — не, тази жертва е твърде голяма и трябва находчиво временно да я осмисля някак в главата си, за да не се нахвърля върху

това семейство, което при най-добро желание не може да ми върне Роза. Но когато затварям чантата и давам знак да ми подадат кожата, когато виждам, че цялото семейство се е събрало накуп, бащата се е навел над чашата в ръката си и мирише рома, майката, вероятно разочарована от мене — но какво всъщност очакват тия хора? — просълзена хапе устни, а сестрата размахва кърпа, напоена с кръв, почти съм готов донякъде да призная, че все пак момчето може би е болно. Отивам при него, а то ми се усмихва, сякаш му нося най-вкусната супа — ах, сега изцвилват и двата коня; този звук, изпратен свише, навярно трябва да улесни прегледа — и ето, сега установявам: да, момчето е болно. Отдясно, в областта на хълбока се е отворила рана, голяма колкото длан. Розова, с много отсенки, тъмна на дъното, все по-светла към краищата, нежнозърнеста, неравномерно кървяща, зейнала като открит рудник. Така изглежда отдалеч. Отблизо забелязвам още едно усложнение. Кой не би подсвирнал при вида му? Червеи, дебели и дълги колкото малкия ми пръст, самите розови, но и опръскани с кръв, гъмжат в глъбината на раната, извиват се на многото си краченца и вдигат към светлината бели главици. Клето момче, не може да ти се помогне! Съзрях голямата ти рана; това цвете на хълбока ще те погуби. Семейството е щастливо, вижда, че не стоя бездеен; сестрата го казва на майката, майката на бащата, а бащата на неколцина гости, които на пръсти, с протегнати встрани ръце за равновесие, влизат през отворената, пълна с лунен блясък врата.

— Ще ме спасиш ли? — шепне през ридания момчето, съвсем заслепено от кипящия в раната му живот.

Такива са хората в моя край. Винаги искат от лекаря невъзможното. Загубили са старата вяра; свещеникът си седи в къщи и разкъсва на парчета църковните одежди една след друга; но лекарят трябва да може всичко с нежната си хирургическа ръка. Е, както обичате — не съм се натрапвал; щом ще ме използвате за свети цели, съгласен съм и на това; та какво по-добро да очаквам аз, старият селски лекар, комуто отнеха прислужницата! И ето, те идват, семейството и селските старейшини, и ме събличат; ученически хор начело с учителя е застанал пред къщата и пее съвсем проста мелодия с думите:

*Щом гол е, ще ви излекува,
не иска ли, убийте го!
Та той е лекар, само лекар.*

Вече съм съблечен; пъхнал пръсти в брадата си, навел глава, гледам невъзмутимо хората. Напълно спокоен съм, превъзхождам всички и ще запазя самообладание, въпреки че това няма с нищо да ми помогне, защото сега те ме хващат за главата и краката и ме отнасят в леглото. До стената, откъм раната ме слагат. После всички излизат от стаята; вратата се затваря; песента замлъква; облаци закриват луната; обгръща ме топлата завивка; призрачно се люлеят конските глави в отворите на прозорците.

— Знаеш ли — чувам шепот в ухото си, — имам много малко доверие в теб. И ти си просто захвърлен някъде, сам не се държиш на нозете си. Вместо да помогнеш, стесняваш ми смъртния одър. Искан ми се да ти издера очите.

— Прав си — казвам, — това е позор. Но аз съм лекар. Какво да сторя? Повярвай, и на мене не ми е леко.

— И с това ли извинение да се примиря? Ах, няма как. Винаги трябва да се примирявам. Дойдох на тоя свят с хубава рана; тя бе цялото ми богатство.

— Млади приятелю — казвам, — грешката ти е, че нямаш общ поглед върху нещата. Стоял съм край всички болнични легла, надлъж и нашир, затова ти казвам: раната ти не е толкова лоша. Нанесена е с два удара на брадва под остър ъгъл. Мнозина подлагат хълбока си, но едва чуват брадвата в гората, камо ли нейното приближаване.

— Наистина ли е тъй, или бълнуваш трескаво и ме мамиш?

— Наистина е тъй, приеми и отнеси със себе си честната дума на един околийски лекар.

И той я прие, и притихна. Но сега бе вече време да помисля за спасението си. Конете още стояха вярно по местата си. Набързо грабнах дрехите си, кожуха и чантата; не исках да губя време за обличане; ако конете препуснеха като на идване, щях, тъй да се каже, да скоча от това легло в моето. Единият от конете послушно се отдръпна от прозореца; хвърлих вързопа във файтона; кожухът отхвъркна твърде далеч, само единият ръкав се закачи за някаква кука.

Предостатъчно. Метнах се на коня. Ремъците се влачат по земята, конете са едва свързани помежду си, файтонът се мята подир тях, кожухът се мъкне последен по снега.

— Дий! — викам аз.

Но едвам напредвахме; бавно, като старци, кретахме през снежната пустош; дълго подире ни ехтеше новата, но недостоверна песен на децата:

*Радвайте се пациенти,
легна лекарят до вас!*

Така няма никога да стигна къщи; с обширната ми лекарска практика е свършено; моят приемник ме ограбва, но без никаква полза, защото не може да ме заменя; в къщата ми вилнее гадният коняр; Роза е негова жертва; страх ме е дори да си го помисля. Гол, изложен на студа в тая злощастна епоха, със земен файтон и неземни коне, аз, старецът, се скитам по света. Кожухът ми виси отзад на файтона, но не мога да го достигна, никой от чевръстата сган на пациентите не мръдва пръст. Измамен! Измамен! Последваш ли веднъж лъжливия глас на нощния звънец — нищо вече не ще поправиш.

1917

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.